

Certificatieschema

Beheersing rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen

Versie 4.0

september 2018

Inhoud

1. Inleiding	
Begripsbepalingen	
1.1 Toepassingsgebied.....	7
1.2 Doel.....	7
1.3 Kosten.....	7
1.4 Aanvraag.....	7
1.5 Certificeringsinstellingen / auditors.....	8
1.6 Audits.....	8
1.7 Controlefrequentie.....	9
1.8 Steekproeven.....	9
1.9 Auditrapportage.....	10
1.10 Certificatie.....	10
1.11 Tekortkomingen.....	10
1.12 Sancties.....	11
1.13 Wijzigingen.....	12
1.14 Publicatie.....	12
1.15 Bedrijfsverklaring.....	13
1.16 Documentenbeheer.....	13
1.17 Aanwijzing verantwoordelijke.....	14
2. Algemeen.....	14
2.1 IPM toepassen.....	14
2.2 Uitvoering werkzaamheden door professionals.....	14
2.3 Werkwijze bij de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen.....	15
2.4 samenwerking.....	15
2.5 Servicegericht.....	15
2.6 Wet- en regelgeving.....	15
2.7 Onderzoek naar genetische resistentie tegen rodenticiden.....	15
3. Introductiegesprek.....	16
3.1 Redenen voor inschakeling.....	16
3.2 Samenwerking en verantwoordelijkheden.....	16
3.3 Toelichting plaagdierbeheersing.....	16
3.4 Opdrachtbevestiging.....	16
4. Dossier.....	16
4.1 Aanleggen van dossier.....	16
4.2 Actualisatie dossier.....	17
4.3 Vereiste gegevens professioneel bedrijf in dossier.....	17
4.4 Vereiste gegevens opdrachtgever in dossier.....	17
4.5 Inzagerecht.....	17
5. Risico-inventarisatie.....	18
5.1 Uitvoeren risico-inventarisatie.....	18
5.2 Aandachtspunten risico-inventarisatie.....	18
5.3 Registratie bevindingen.....	18
6. Strategie.....	19
6.1 Bepalen strategie.....	19
6.2 Optimaal resultaat en minimale risico's.....	19

6.3 Methoden.....	19
6.4 Monitoring.....	19
6.5 Habitat management	19
6.6 Niet-chemische bestrijding.....	19
6.7 Chemische bestrijding na alternatieven.....	20
6.8 Chemische bestrijding bij noodsituatie	20
7. Plan van aanpak.....	20
7.1 Opstellen plan van aanpak	20
7.2 Elementen plan van aanpak.....	20
7.3 Voorstel opdrachtgever	20
7.4 Verantwoordelijkheid opdrachtgever.....	20
7.5 Akkoordverklaring opdrachtgever	21
7.6 Medewerkingsplicht opdrachtgever.....	21
7.7 Afwijkingen van plan van aanpak	21
7.8 Registratie	21
8. Uitvoering plan van aanpak	21
8.1 Algemeen	21
8.1.1 Uitvoering.....	21
8.1.2 Gezamenlijk verantwoordelijk	21
8.2 Monitoring.....	22
8.2.1 Fysieke inspecties door professional.....	22
8.2.2 Frequentie van de inspecties.....	22
8.2.3 Uitvoering monitoring	22
8.2.4 Ruimen van kadavers	22
8.2.5 Registratie.....	22
8.3 Habitat management	23
8.3.1 Wering en preventie	23
8.3.2 Maatregelen gebaseerd op risico-inventarisatie	23
8.3.3 Uitvoering habitat management.....	23
8.3.4 Advisering	23
8.3.5 Registratie.....	23
8.4 Niet-chemische bestrijding.....	23
8.4.1 Niet-chemische bestrijding	23
8.4.2 Verminderen risico's.....	24
8.4.3 Voldoende maatregelen, mits economisch aanvaardbaar	24
8.4.4 Beëindiging maatregelen	24
8.4.5 Registratie.....	24
8.5 Chemische bestrijding.....	24
8.5.1 Chemische bestrijding.....	24
8.5.2 Verminderen risico's.....	24
8.5.3 Nadere voorwaarden bij reguliere bestrijding.....	24
8.5.4 Nadere voorwaarden bij noodsituatie	25
8.5.5 Voorwaarden toepassen biociden.....	25
8.5.6 Termijn.....	25
8.5.7 Verhoging frequentie inspectiebezoeken.....	25
8.5.8 Verwijderen van biociden	26
8.5.9 Terugschakelen op niet-chemische bestrijding.....	26
8.5.10 Registratie.....	26
9. Evaluatie	26
9.1 Evaluatie plan van aanpak	26

9.2 Alle onderdelen.....	26
9.3 Beoordeling terrein overschrijdende overlast	26
9.4 Toelichting aan opdrachtgever.....	27
9.5 Advies terrein overschrijdende overlast.....	27
9.7 Voorstel tot wijziging plan van aanpak.....	27
9.8 Akkoordverklaring opdrachtgever	27
9.9 Aanpassing plan van aanpak.....	27
9.10 Aanpassing plan van aanpak door agrariër	28
9.11 Registratie	28
Bijlage I – Beschrijving IPM beginselen.....	29
Bijlage II – Procesboom professioneel plaagdiermanagementbedrijf	30
Bijlage III – Procesboom agrarisch bedrijf	31
Bijlage IV – Voorbeeld werkinstructie professioneel plaagdierbedrijf.....	32
Reikwijdte.....	32
Algemene werkwijze.....	32
1. Introductiegesprek	32
2. Aanleggen van een dossier.....	32
3. Uitvoeren risico-inventarisatie.....	32
4. Bepaling van strategie.....	33
5. Opstellen plan van aanpak.....	33
6. Uitvoeren plan van aanpak.....	33
7. Evaluatie.....	35
Bijlage V – Voorbeeld werkinstructie agrarisch bedrijf.....	36
Reikwijdte.....	36
Algemene werkwijze.....	36
1. Aanleggen van een dossier.....	36
2. Uitvoeren risico-inventarisatie.....	36
3. Bepaling van strategie.....	36
4. Opstellen plan van aanpak.....	37
5. Uitvoeren plan van aanpak.....	37
6. Evaluatie.....	38
Bijlage VI – Voorbeeld risico-inventarisatie	39
Bijlage VII – Nadere invulling van ‘om gebouwen en voedselopslagplaatsen’	41
Inleiding	41
Gebouw	41
Voedselopslagplaats	41
Om gebouwen en voedselopslagplaatsen.....	42
Conclusie	42

1. Begripsbepalingen en definities

Agrariër

De persoon die ingevolge art. 6.6, sub d, Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden houder is van een geldige licentie voor het “beheersen van knaagdieren door een agrarische ondernemer op het eigen bedrijf” en op het eigen agrarisch bedrijf werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing verricht.

Agrarisch bedrijf

Een agrarische onderneming die beroepsmatig op het eigen bedrijf werkzaamheden verricht op het gebied van plaagdierbeheersing en gecertificeerd is voor het certificatieschema “beheersing van rattenpopulatie om gebouwen en voedselopslagplaatsen”.

Bewijs van Vakbekwaamheid

Conform de Wet (thans artikel 71, tweede en vierde lid) en Besluit (thans artikel 17a) gewasbeschermingsmiddelen en biociden wordt een bewijs van vakbekwaamheid verstrekt aan de persoon die voldoet aan bij regeling van Onze Minister te stellen voorwaarden inzake, onder andere ‘het afweren of bestrijden van een dierplaag’.

Biociden

Biociden als bedoeld in thans artikel 3, eerste lid onder a, van verordening (EU) Nr. 528/2012.

“— alle stoffen of mengsels die, in de vorm waarin zij aan de gebruiker worden geleverd, uit een of meer werkzame stoffen bestaan dan wel die stoffen bevatten of genereren, met als doel een schadelijk organisme te vernietigen, af te schrikken, onschadelijk te maken, de effecten daarvan te voorkomen of op een andere dan louter fysieke of mechanische wijze te bestrijden;

— alle stoffen of mengsels die worden gegenereerd door stoffen of mengsels die zelf niet vallen onder het eerste streepje, en die gebruikt worden met als doel een schadelijk organisme te vernietigen, af te schrikken, onschadelijk te maken, de effecten daarvan te voorkomen of op een andere dan louter fysieke of mechanische wijze te bestrijden.”

Gebouw

Gebouw als bedoeld in thans artikel 1, lid 1, sub c, Woningwet:

“Bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt; Het treffen van maatregelen binnen gebouwen wordt niet beheerst door dit certificatieschema.”

IPM

Integrated Pest Management; de grondbeginselen van geïntegreerde plaagdierbeheersing, zoals nader toegelicht in bijlage I.

Opdrachtgever

De rechtspersoon of natuurlijk persoon die een professioneel bedrijf opdracht heeft gegeven tot het verrichten van werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing.

Om een gebouw en voedselopslagplaatsen

In de directe omgeving van een gebouw (zie definitie) of voedselopslagplaatsen (zie definitie) waarbij de motivatie van het gebruik van IPM (zie definitie) ter beheersing van rattenpopulaties is vastgelegd in het Plan van Aanpak (zie artikel 7.1). Een nadere invulling van deze definitie is opgenomen in bijlage VII.

Personeelsbestand

Het aantal personeelsleden, dat in het bezit is van een geldig vakbekwaamheidsbewijs voor het uitvoeren van werkzaamheden ter beheersing van plaagdieren.

Professional

Een natuurlijk persoon die beschikt over een geldig vakbekwaamheidsbewijs in de zin van art. 17a, lid 1, sub c, Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden ter beheersing van plaagdieren en daarnaast de opleiding IPM buitengebruik heeft gevolgd en met goed gevolg heeft deelgenomen aan het examen.

Professioneel bedrijf

Bedrijven/instanties die werkzaamheden verrichten op het gebied van plaagdierbeheersing en gecertificeerd zijn conform het onderhavige certificatieschema.

Plaagdierbeheersing

Alle werkzaamheden die verband houden met de wering en bestrijding van plaagdieren.

Rattenpopulaties

Met rattenpopulaties worden alle rattensoorten bedoeld, waaronder de bruine rat (*Rattus norvegicus*) en de zwarte rat (*Rattus rattus*).

Voedselopslagplaatsen

Plaatsen die zich niet in en om een gebouw bevinden en waar voor ratten aantrekkelijke voedselbronnen langdurig worden opgeslagen, zoals opslagplaatsen voor veevoer in afgedekte voerkuilen.

1.1 Toepassingsgebied

Het certificatieschema is van toepassing op:

- a) een professioneel bedrijf en een agrarisch bedrijf als gedefinieerd in hoofdstuk 1.
- b) maatregelen gericht op de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen.
- c) bedrijven die professioneel werkzaamheden verrichten op het gebied van plaagdiermanagement.

Het certificatieschema is expliciet niet van toepassing op:

- a) het treffen van maatregelen ter beheersing van rattenpopulaties binnen gebouwen;
- b) het treffen van maatregelen ter beheersing van rattenpopulaties door personen die niet als professional worden aangemerkt;
- c) het treffen van maatregelen ter beheersing van andere plaagdieren dan ratten;
- d) werkzaamheden op het gebied van gewasbescherming;
- e) reguliere schoonmaakwerkzaamheden die niet zijn gericht op het voorkomen van plaagdieroverlast.

1.2 Doel

Doel van het certificatieschema is:

- a) Het beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen.
- b) De nadruk leggen op de toepassing van IPM teneinde het buitengebruik van anticoagulantia te voorkomen en zo beperkt als mogelijk toe te passen.
- c) Voorgaande op een vakbekwame en objectief toetsbare wijze uit te voeren.

1.3 Kosten

- a) De aanvrager en geregistreerde zijn de kosten van de initiële audit en van de periodieke audits verschuldigd aan de uitvoerende C.I. Deze kosten worden door de betreffende C.I. rechtstreeks gefactureerd op basis van een overeenkomst tussen de C.I. en de aanvrager respectievelijk de geregistreerde.
- b) De aanvrager en geregistreerde zijn een afdracht aan de stichting KPMB verschuldigd waarvan de hoogte jaarlijks door de stichting wordt vastgesteld. Deze afdracht is bestemd voor het onderhoud, de instandhouding en aanpassing van het certificatieschema en wordt rechtstreeks door de stichting aan het bedrijf in rekening gebracht, dan wel door de uitvoerende C.I., gefactureerd aan de aanvrager respectievelijk de certificaathouder en vervolgens afgedragen aan de Stichting.
- c) De kosten voor het uitvoeren van steekproeven (paragraaf 1.8) worden door de uitvoerende C.I. rechtstreeks gefactureerd aan de certificaathouder.

1.4 Aanvraag

- a) Een aanvraag voor bedrijfsregistratie wordt gedaan door het indienen van een volledig ingevuld aanvraagformulier 'bedrijfsregistratie' overeenkomstig het Registratiereglement van de Stichting. Dit kan rechtstreeks bij de Stichting, dan wel met medewerking van de C.I.
- b) Het bedrijf moet alle locaties van waaruit werkzaamheden ter preventie of bestrijding van rattenpopulaties worden voorbereid aanmelden voor certificatie en alle locaties waar werkzaamheden ter preventie of bestrijding van rattenpopulaties plaatsvinden bekend maken aan en openstellen voor de erkende Certificerende Instantie.

1.5 Certificeringsinstellingen / auditors

- a) De controle / audit op het voldoen aan de eisen van het certificatieschema wordt uitgevoerd door een C.I. die daartoe een overeenkomst met de KPMB heeft gesloten.
- b) De CI dient geaccrediteerd te zijn voor ISO 17065 en/of ISO 17021 en de te certificeren bedrijven moet een beroepsmogelijkheid conform de eisen van deze accreditatie worden geboden.
- c) Bij de controles dient gebruik te worden gemaakt van gekwalificeerde auditoren:
  - i. Minimaal MBO denk- en werkniveau;
  - ii. In bezit zijn van Lead Auditor diploma;
  - iii. Met goed gevolg deelgenomen aan een tweedaagse opleiding bij de Spa groep, KAD of gelijkwaardige opleiding, waarvan 1 dag theorie en 1 dag praktijk, over het certificatieschema voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
  - iv. De auditor(en) moet(en) zich bij haar/hun werkzaamheden op verzoek van het bedrijf kunnen legitimeren;
  - v. De auditor(en) zijn niet direct of indirect betrokken bij de uitvoering van plaagdierbeheersing of advies hieromtrent;
  - vi. De auditor(en) zijn verplicht tot volledige geheimhouding.

1.6 Audits

- a) De audit staat voor een doelgericht (gepland) en onafhankelijk onderzoek. In dit onderzoek wordt vastgesteld of er gedaan wordt wat gezegd en beschreven is en of de werkwijze overeenkomt met de certificatievoorschriften. Het onderzoek richt zich op het verkrijgen van feitelijke informatie. Tevens worden de werkgever en zijn werknemers eventueel om toelichting gevraagd.
- b) De audits bestaan uit een initiële audit, periodieke audit en hercertificatieaudit. De audits bevatten de volgende controles:
  - i. Administratieve controle op (hoof)vestiging bedrijf.
  - ii. Fysieke controle op projectlocatie, inclusief de beoordeling van de betreffende dossiers.
- c) Initiële audit:

Alvorens het certificaat wordt verleend dient een professioneel bedrijf met goed gevolg een initiële controle te hebben doorstaan. Tijdens de initiële audit wordt een administratieve controle op de (hoofd)vestiging uitgevoerd en een fysieke controle op minimaal het voorgeschreven (zie tabel 1.1) aantal projectlocatie(s).
- d) Periodieke audit:

In het 2^e en 3^e jaar wordt een periodieke audit uitgevoerd, minimaal bestaand uit een fysieke controle op de projectlocaties. Hercertificatieaudit:
Een certificaat is drie jaar geldig en als het bedrijf de certificatie wil voortzetten, dan zal een hercertificatieaudit worden uitgevoerd, die inhoudelijk gelijk is aan de initiële audit.
- e) Administratieve controles:
  - i. De administratieve controles zijn gericht op het naleven van de administratieve verplichtingen die voortvloeien uit het certificatieschema.
  - ii. De CI controleert minimaal of het bedrijf beschikt over de documenten en registraties zoals opgenomen in artikelen 1.16, 1.17 en 4:
- f) Fysieke controles:

De fysieke controles zijn gericht op de uitvoering van de werkzaamheden op de locatie ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit het certificatieschema.

De beoordeling omvat ook de betreffende dossier(s) ter beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen, inclusief:

- Opdrachtbevestiging door opdrachtgever;
- Risico-inventarisatie;
- Plan van aanpak;
- Inspectieverslagen;
- Evaluatie.

g) Tijdsbesteding audits:

Tabel 1.1: Minimale tijdsbesteding (exclusief tijd voor de rapportage):

personeelsbestand per bedrijf (aantal personen)	Minimale tijdsbesteding Initiële audit (uur)	Minimale tijdsbesteding per projectlocatie Periodieke audit (uur)	Minimaal aantal te bezoeken projectlocaties
1	2	1	1
2 – 5	4	1	2 met 1 medewerker
6 – 20	6	1	3 met 2 medewerkers apart
21 – 30	8	1	4 met 3 medewerkers apart
31 – 60	10	1	5 met 4 medewerkers apart
>60	12	1	6 met 5 medewerkers apart

1.7 Controlefrequentie

Voor certificering van het bedrijf voert de certificerende instelling aangekondigde controles uit. De aangekondigde controle (administratief of fysiek) vindt tenminste eenmaal per jaar plaats. De datum voor een aangekondigde initiële of periodieke audit wordt in goed overleg tussen het professioneel bedrijf en de CI bepaald.

Tabel 1.5: De minimale controlefrequentie is als volgt:

Jaren	Type audit
1 ^e jaar	Initiële audit.
2 ^e en 3 ^e jaar	Periodieke audit, waarbij jaarlijks een administratieve en fysieke controle plaatsvindt op het aantal projectlocaties weergegeven in tabel 1.1.
4 ^e jaar	Hercertificatieaudit

1.8 Steekproeven

- a) Jaarlijks worden onaangekondigde audits uitgevoerd door de erkende C.I. De C.I. wijst daartoe aselekt ten minste eenmaal per jaar 10 procent van het totaal aantal bij de C.I. deelnemende bedrijven aan. Indien het een agrarisch bedrijf betreft dan wordt minimaal één (project)locatie bezocht, indien het een plaagdiermanagementbedrijf betreft dan worden minimaal twee projectlocaties bezocht. Onder voorbehoud dat het klantenbestand het toestaat.

- b) De minimale tijdsbesteding bij een onaangekondigde audit is minimaal 1 uur bij een agrarisch bedrijf en minimaal 2 uur bij een plaagdiermanagementbedrijf waarbij zowel administratieve als fysieke controles worden uitgevoerd (exclusief tijd voor de rapportage).
- c) De auditor verdeelt de beschikbare tijd over de onderwerpen welke jaarlijks worden benoemd door de stichting KPMB.
- d) De geconstateerde tekortkomingen worden tussen het bedrijf en de C.I. afgehandeld.
- e) De C.I. zal het bedrijf binnen 48 uur van tevoren informeren over het voorgenomen bezoek. In geval van uitzondering als de voorgestelde datum onmogelijk is om door het bedrijf te worden geaccepteerd (door medische of andere gerechtvaardigde redenen), zal het bedrijf één andere kans hebben om geïnformeerd te worden over een onaangekondigde audit. Het bedrijf zal een geschreven waarschuwing ontvangen als de eerste voorgestelde datum niet geaccepteerd wordt. Als het bezoek niet plaats kan vinden wegens niet-gerechtvaardigde redenen, zal een schorsing worden opgelegd.

1.9 Auditrapportage

De auditor stelt van elke controle een rapportage op met daarin zijn bevindingen. Uit de rapportage blijkt tenminste welke normonderdelen zijn besproken, de personen die zijn geïnterviewd, de bevindingen en de gemaakte afspraken. Aan dit auditrapport voegt de auditor een aanbeveling toe. De auditor beperkt zich tot rapportage en beslist niet.

1.10 Certificatie

De besluitvorming met betrekking tot het toekennen of het handhaven van de certificatie van een bedrijf of het toepassen van sancties wordt genomen door de beslisser. Het besluit is afhankelijk van de bevindingen van de auditor, met name het aantal en de aard van de vastgestelde tekortkomingen. Er dient gebruik te worden gemaakt van gekwalificeerde beslissers:

- i. Minimaal HBO denk- en werkniveau;
- ii. Minimaal 2 jaar aantoonbare affiniteit met en kennis van de kwaliteitszorg en hygiëne in algemene zin en bij voorkeur in de levensmiddelen, zorg- of agrarische sector;
- iii. In bezit zijn van Lead Auditor diploma;
- iv. Kennis hebben van het certificatieschema;
- v. Kennis hebben van biociden(wetgeving) en de toepassing van IPM en anticoagulantia ter beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- vi. Moet minimaal 2 audits op dit certificatieschema bijgewoond hebben;
- vii. Moet tekortkomingen goed kunnen wegen;
- viii. Moet boven auditee en auditor kunnen staan;
- ix. Moet onafhankelijk zijn;
- x. Kan geen beslissing nemen, indien de audit zelf is uitgevoerd.

1.11 Tekortkomingen

Een tekortkoming is een door de auditor vastgesteld feit betreffende een afwijking die tijdens een activiteit of gebeurtenis geconstateerd is, objectief aantoonbaar is, die niet in

overeenstemming is met het certificatieschema of het eigen beschreven kwaliteitssysteem. Hierbij worden twee typen tekortkomingen onderscheiden die in ernst van elkaar verschillen.

1) Major tekortkoming

Een ernstige tekortkoming is een major tekortkoming. Hier is sprake van:

- a) bij het volledig ontbreken van een uitwerking van een van de eisen van het certificatieschema;
- b) bij het volledig niet in de praktijk ingevoerd zijn van een normonderdeel;
- c) bij het constateren van tekortkomingen waarbij de milieuveiligheid direct in gevaar komt;
- d) bij het constateren van tekortkomingen waarbij de continuïteit van het systeem in gevaar komt.

2) Minor tekortkoming

Van een minor tekortkoming is sprake:

- a) bij het niet ingevuld zijn van een deel van een eis van het certificatieschema;
- b) bij het afwijken van de eigen procedure en/of instructie;
- c) bij het constateren van tekortkomingen waarbij de continuïteit van het systeem in het gevaar zou kunnen komen;
- d) bij het constateren van tekortkomingen waarbij de milieuveiligheid mogelijk geschaad wordt zonder dat kritieke situaties ontstaan.

De termijn is afhankelijk van de aard van de tekortkoming.

Voor ernstige tekortkomingen (major) geldt dat deze direct aantoonbaar afgehandeld moeten worden binnen de termijn die de auditor heeft bepaald.

Voor minder ernstige tekortkomingen (minor) geldt dat deze binnen 3 maanden afgehandeld moeten worden. Vervolgens verifieert de certificerende instelling binnen een maand of de afhandeling afdoende is.

1.12 Sancties

In geval de geregistreerde de geconstateerde tekortkomingen niet binnen de afgesproken termijn afhandelt en zijn verplichtingen uit hoofde van het certificatieschema niet naleeft, treedt het sanctiereglement in werking. Binnen het sanctiebeleid bestaan twee vormen, te weten schorsing en intrekking van het certificaat.

a) Schorsing

Tijdens een schorsing, welke maximaal 6 maanden duurt, dient het bedrijf alle tekortkomingen te hebben afgehandeld. Vervolgens dient het bedrijf een volledige initiële audit uit te laten voeren door een C.I. Bij goed gevolg vervalt de schorsing en valt het bedrijf terug in de oorspronkelijke auditfrequentie. Geen goed gevolg leidt tot intrekking van het certificaat. De schorsing zal op de website van de stichting KPMB worden gepubliceerd, met uitzondering van de agrariër. De schorsing van de agrariër zal in de registratie van Bureau Erkenningen worden verwerkt, door de C.I.

b) Intrekking

De certificering van het bedrijf wordt per direct beëindigd. Het bedrijf kan weer gecertificeerd worden na het uitvoeren van een volledige initiële-audit door een certificerende instelling. Deze initiële-audit kan pas na 6 maanden, gerekend vanaf de datum van intrekking van het certificaat, plaatsvinden. De intrekking zal op de website van de stichting KPMB worden gepubliceerd, met uitzondering van de agrariër. De intrekking van de agrariër zal in de registratie van Bureau Erkenningen worden verwerkt, door de C.I.

Het door de stichting KPMB verstrekte kwaliteitslogo wordt met onmiddellijke ingang ingetrokken en het bedrijf mag het door de stichting KPMB verstrekte kwaliteitslogo met onmiddellijke ingang niet meer gebruiken. Omdat agrariërs alleen werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing mogen verrichten op eigen bedrijf is het kwaliteitslogo niet van toepassing op de agrariër.

1.13 Wijzigingen

- a) Indien de regelgeving, voorwaarden, reglementen of voorschriften, waarnaar in dit certificatieschema wordt verwezen, wijzigen, zal de vernieuwde regelgeving van toepassing zijn op het certificatieschema.
- b) Wijzigingen in het certificatieschema en/of onderliggende documenten worden aan deelnemende bedrijven en C.I.'s gecommuniceerd. Wijzigingen worden vastgesteld door een Centraal College van Deskundigen (CCvD) en behoeven bekrachtiging van het bestuur alvorens deze tussen partijen bindend zijn. KPMB bepaalt een reële overgangstermijn om de bedrijven in de gelegenheid te stellen aanpassingen te doen en de gewijzigde eisen te implementeren. Indien de bedrijven na de overgangstermijn hieraan niet kunnen voldoen, kan dit betekenen dat de certificatie niet conform de nieuwe eisen kan worden voortgezet.
- c) Indien de bedrijfsgegevens zoals geregistreerd staan in het register wijzigen, is het bedrijf verplicht dit aan stichting KPMB dan wel Bureau Erkenningen en de Certificerende instantie waarmee hij een overeenkomst heeft, onverwijld te melden.

1.14 Publicatie

- a) De actuele versie van het certificatieschema en het interpretatiedocument is beschikbaar via de website en op te vragen bij de stichting KPMB.
- b) KPMB publiceert een lijst met gecertificeerde bedrijven op haar website. Deze publicatie in het register is enkel inzichtelijk voor de publieke instanties, zoals de NVWA, ILT en milieupolitie. Met deze publicatie/verstrekking/vermelding verklaart het bedrijf zich akkoord. Daarbij vermeldt de schemabeheerder per gecertificeerd bedrijf tenminste de navolgende gegevens:
  - i. Contact (n.a.w.) gegevens;
  - ii. Bedrijfsnaam en eventueel beschikbaar bedrijfslogo;
  - iii. Vervaldatum van het certificaat.
- c) Sub b van dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf. Daarvoor geldt dat Bureau Erkenningen een register met gecertificeerde agrariërs beheert. Daarin vermeldt Bureau Erkenningen per gecertificeerde agrariër tenminste de navolgende gegevens:
  - iv. Contact (n.a.w.) gegevens;
  - v. Bedrijfsnaam;
  - vi. Vervaldatum van het certificaat.

1.15 Beëindiging registratie

Stichting KPMB of Bureau Erkenningen is bevoegd de inschrijving van het bedrijf in het Register voor bepaalde of onbepaalde tijd te beëindigen in de volgende gevallen:

- a) indien namens het bedrijf daarom wordt verzocht;
- b) indien is vastgesteld dat het bedrijf niet langer voldoet aan de voorwaarden voor inschrijving in het Register;
- c) op basis van een sanctie uit hoofde van het certificatieschema;
- d) indien het bedrijf, na daartoe te zijn aangemaand, zijn geldelijke verplichtingen jegens de schemabeheerder niet nakomt;
- e) indien voor één van de partijen faillissement of surseance van betaling is aangevraagd;
- f) indien inschrijving van het bedrijf in redelijkheid en billijkheid niet kan worden verlangd.

In geval van beëindiging op verzoek van het bedrijf, blijven de geldelijke verplichtingen voor het lopende certificatiejaar en, ingeval het verzoek om doorhaling heeft plaatsgevonden korter dan 3 maanden voorafgaand aan het volgende certificatiejaar, van het volgende certificatiejaar van kracht.

De beëindiging namens Stichting KPMB of Bureau Erkenningen wordt het bedrijf onverwijld schriftelijk meegedeeld, onder vermelding van de reden(en) en de gevolgen van de beëindiging, waaronder de voorwaarden om opnieuw voor registratie in aanmerking te komen.

1.16 Bedrijfsverklaring

Professionele plaagdierbedrijven en agrarische ondernemingen die gecertificeerd zijn voor dit certificatieschema dienen te beschikken over een bedrijfsverklaring waarin is opgenomen dat het certificatieschema wordt nageleefd. Deze verklaring dient actief aan alle medewerkers te worden gecommuniceerd en op aanvraag aan geïnteresseerden te worden verstrekt. In de bedrijfsverklaring wordt tenminste opgenomen dat het bedrijf zich conformeert aan het toepassen van de beginselen van Integrated Pest Management (IPM), in het bijzonder ten aanzien van de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen en dat de onder haar verantwoordelijkheid vallende uitvoering van plaagdierbeheersing wordt uitgevoerd conform de principes en werkwijzen van het certificatieschema. In de verklaring wordt opgenomen dat de personen die in opdracht van het bedrijf uitvoerende werkzaamheden verrichten op het gebied van beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen met goed gevolg een examen hebben afgelegd waarin de kennis over de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen is getoetst in overeenstemming met hoofdstuk 2 van het certificatieschema.

1.17 Documentenbeheer

Het bedrijf moet de werkwijze ten aanzien van het beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen centraal en schriftelijk (waaronder mede wordt verstaan digitaal) vastleggen. Hierin dient tenminste een actuele versie van de volgende documenten te worden opgenomen:

- a) Handboek en/of certificatieschema beheersing van rattenpopulatie om gebouwen en voedselopslagplaatsen;

- b) De bovenvermelde bedrijfsverklaring;
- c) De productveiligheidsbladen van de biociden die door het bedrijf worden ingezet ter beheersing van rattenpopulatie om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- d) Een overzicht van de kwalificaties waaraan personen moeten voldoen die werkzaamheden verrichten op het gebied van beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- e) Een afschrift van de (geldige) vakbekwaamheidsbewijzen van de medewerkers van het professioneel plaagdierbedrijf of van de agrariër die de werkzaamheden verrichten op het gebied van beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- f) Een afschrift van het certificaat van de medewerkers van het bedrijf, waaronder mede wordt verstaan de agrarisch onderneming, die met succes het examen hebben afgelegd waarin de kennis over de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen is getoetst.
- g) Een afschrift van het certificaat waaruit volgt dat het bedrijf is gecertificeerd voor het certificatieschema beheersing rattenpopulaties.

1.18 Aanwijzing verantwoordelijke

Er wordt binnen het bedrijf een verantwoordelijke aangewezen voor de uitvoering en archivering van deze werkwijze. Deze verantwoordelijkheid ziet op het actualiseren en communiceren van bovenvermelde bedrijfsverklaring en tevens op het actualiseren van de hierboven vermelde documenten op een duurzame bewaarplaats.

2. Algemeen

2.1 IPM toepassen

Bij de werkzaamheden gericht op de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen worden de beginselen van IPM, zoals nader uitgewerkt in dit certificatieschema, toegepast.

2.2 Uitvoering werkzaamheden door professionals

Het professioneel bedrijf is ervoor verantwoordelijk dat de werkwijze als beschreven in dit certificatieschema wordt uitgevoerd door een professional die beschikt over een geldig vakbekwaamheidsbewijs in de zin van art. 17a, lid 1, sub c, Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden en met goed gevolg een examen heeft afgelegd waarin de kennis over de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen is getoetst in overeenstemming met dit certificatieschema.

2.3 Werkwijze bij de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen

De professional neemt de volgende algemene werkwijze in acht:

- a) Introductiegesprek met opdrachtgever;
- b) Aanleggen van een dossier;
- c) Uitvoeren risico-inventarisatie;
- d) Bepalen van strategie;
- e) Opstellen van een plan van aanpak;
- f) Bespreken plan van aanpak met opdrachtgever;
- g) Uitvoeren van het plan van aanpak;
- h) Registreren en evalueren van de verrichte werkzaamheden en uitkomsten;
- i) Bespreken bevindingen met opdrachtgever;
- j) Plan van aanpak en strategie indien nodig aanpassen.

Sub a, sub f en sub i van dit artikel zijn niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

2.4 Samenwerking

De professional spant zich in om in een goede samenwerking met de opdrachtgever gezamenlijk uitvoering te geven aan de plaagdierbeheersing. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

2.5 Servicegericht

Het professioneel bedrijf stelt zich servicegericht op door goed bereikbaar te zijn en binnen redelijke termijn te reageren op verzoeken van de opdrachtgever. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

2.6 Wet- en regelgeving

Bij de uitvoering van de werkwijze als beschreven in dit certificatieschema neemt de professional de geldende wet- en regelgeving in acht.

2.7 Onderzoek naar genetische resistentie tegen rodenticiden

Om de ontwikkeling van resistentie te voorkomen en de doeltreffendheid van de te gebruiken rodenticiden zo groot mogelijk te laten zijn, spant de gebruiker zich in om medewerking te verlenen aan het onderzoek naar de mogelijke ongevoeligheid van ratten voor bepaalde rodenticiden. Dit houdt in dat als het bedrijf op de locatie komt waar ratten zitten (in eerste instantie met name bruine ratten) en bestrijding met een rodenticide nodig is, men eerst enkele keutels verzamelt en opstuurt naar Wageningen Universiteit (WUR). Na de uitslag van het onderzoek weet de gebruiker welke rodenticide effectief kan worden toegepast zonder of met verminderd risico van resistentieontwikkeling. Deze inspanningsverplichting geldt voor locaties en gebieden waar weinig bekend is over mogelijke resistentie en regio's met bestaande resistentie.

3. Introductiegesprek

3.1 Redenen voor inschakeling

De professional zal in een persoonlijk gesprek de opdrachtgever bevragen naar de reden voor de inschakeling van een professioneel bedrijf. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

3.2 Samenwerking en verantwoordelijkheden

In het gesprek als bedoeld in art. 3.1 geeft de professional aan dat plaagdierbeheersing vergt dat wordt samengewerkt tussen het professioneel bedrijf en de opdrachtgever en dat partijen hiertoe gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

3.3 Toelichting plaagdierbeheersing

In het gesprek als bedoeld in art. 3.1 geeft de professional een toelichting op de reguliere werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing, de implicaties hiervan voor de opdrachtgever en de kosten die hiermee gepaard gaan. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

3.4 Opdrachtbevestiging

Op grond van het gesprek als bedoeld in art. 3.1 zal de professional vragen om een schriftelijke opdrachtbevestiging door de opdrachtgever voor uitvoering van een risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 en het bepalen van een strategie als bedoeld in art. 6.1. Uit deze opdrachtbevestiging moet blijken dat de opdrachtgever kennis heeft genomen van de onderwerpen als benoemd onder art. 3.3. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

4. Dossier

4.1 Aanleggen van dossier

Met betrekking tot de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing wordt door de professional een schriftelijk dossier aangelegd. Hierin zullen alle toekomstige registraties en afspraken worden vastgelegd.

4.2 Actualisatie dossier

De professional is ervoor verantwoordelijk dat het dossier als bedoeld in artikel 4.1 actueel en compleet is. Dit houdt onder meer in dat de professional steeds alle registraties aan het dossier toevoegt. Ook zal regelmatig moeten worden gecontroleerd of alle gegevens als bedoeld in art. 4.3 en 4.4 juist zijn.

4.3 Vereiste gegevens professioneel bedrijf in dossier

In het dossier worden tenminste de volgende bedrijfsgegevens van het professioneel bedrijf vermeld:

- a) Bedrijfsnaam
- b) Naam contactpersoon
- c) Namen betrokken professionals
- d) Postadres
- e) Telefoon
- f) E-mailadres
- g) KvK-nummer.

4.4 Vereiste gegevens opdrachtgever in dossier

In het dossier worden tenminste de volgende (bedrijfs)gegevens van de opdrachtgever vermeld:

- h) (Bedrijfs)naam
- i) Contactpersoon
- j) Postadres
- k) Telefoon
- l) E-mailadres
- m) KVK-nummer, indien bedrijf.

Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

4.5 Inzagerecht

De professional draagt er zorg voor dat de opdrachtgever toegang heeft tot een actuele versie van het dossier.

Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

5. Risico-inventarisatie

5.1 Uitvoeren risico-inventarisatie

Alvorens maatregelen op het gebied van plaagdierbeheersing worden getroffen, dient de professional een risico-inventarisatie uit te voeren. De risico-inventarisatie is een fysieke inspectie die door de professional wordt uitgevoerd en waarbij aandacht uitgaat naar de (eventueel) aanwezige rattenpopulatie en de risico's hiervan. Daarnaast wordt in kaart gebracht welke omstandigheden de aanwezigheid van een rattenpopulatie bevorderen en wat de mogelijke risico's zijn van het treffen van maatregelen om de rattenpopulatie te beheersen.

5.2 Aandachtspunten risico-inventarisatie

In de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 dient tenminste aandacht uit te gaan naar de volgende punten:

- a) Aard, omvang en bron van de rattenpopulatie (indien aanwezig);
- b) Locatie specifieke risico's voor mens, dier en milieu als gevolg van de aanwezigheid van een rattenpopulatie;
- c) Locatie specifieke economische risico's als gevolg van de aanwezigheid van een rattenpopulatie;
- d) De verplichtingen op het gebied van plaagdierbeheersing waaraan moet worden voldaan, zoals wet- en regelgeving, hygiëncodes of andere afspraken met derden waar een opdrachtgever aan moet voldoen.
- e) Locatie specifieke risico's op verdere uitbreiding en verplaatsing van de rattenpopulatie en de vermoedelijke implicaties hiervan, waarbij aandacht uitgaat naar de risico's van de aanwezige gebouwen, de omgeving, de staat van hygiëne, schuil- en nestelgelegenheden en de toegang van plaagdieren tot voedselbronnen;
- f) Identificatie van mogelijke (preventieve) maatregelen ter voorkoming van verdere toename of verspreiding van de rattenpopulatie;
- g) Locatie specifieke risico's van het treffen van de mogelijke maatregelen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen preventieve maatregelen, niet-chemische bestrijdingsmaatregelen en chemische bestrijdingsmaatregelen;
- h) Bevindingen op grond van eerdere controles en ervaringen.

5.3 Registratie bevindingen

De professional dient zijn bevindingen op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 schriftelijk vast te leggen in het dossier als bedoeld in art. 4.1 en verstrekt hiervan een afschrift aan de opdrachtgever. De verplichting op grond van dit artikel om een afschrift aan de opdrachtgever te verstrekken is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

6. Strategie

6.1 Bepalen strategie

De professional bepaalt op basis van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 de strategie voor de plaagdierbeheersing.

6.2 Optimaal resultaat en minimale risico's

Bij de keuze voor een strategie richt de professional zich op het bereiken van een optimaal resultaat, waarbij de risico's voor mens, dier en milieu tot een minimum worden beperkt. In de eerste plaats zal de professional een inschatting moeten maken welk resultaat maximaal haalbaar is. Vervolgens moet worden gekeken naar de risico's van de te treffen maatregelen en de duur van deze maatregelen. Indien aan het treffen van de maatregelen risico's verbonden zijn, dan moet de inzet van de middelen tot een absoluut minimum worden beperkt. In dit verband is het ook van belang wat het maximaal haalbare resultaat is van de maatregelen onder de specifieke omstandigheden. Deze verplichting heeft ook tot gevolg dat de professional zich continu zal moeten afvragen of de gekozen strategie (nog) op zijn plaats is of dat moet worden teruggeschakeld op minder ingrijpende maatregelen.

6.3 Methodes

Bij het bepalen van de strategie voor de plaagdierbeheersing maakt de professional onderscheid tussen de volgende maatregelen:

- a) Monitoring;
- b) Habitat management;
- c) Niet-chemische bestrijding;
- d) Chemische bestrijding.

6.4 Monitoring

Indien de professional op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 constateert dat er geen rattenpopulatie aanwezig is en hiertoe tevens geen dreiging bestaat, dan bestaat de strategie uit het uitvoeren van monitoring.

6.5 Habitat management

Indien de professional op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 constateert dat er geen rattenpopulatie aanwezig is maar hiertoe wel een concrete dreiging bestaat, dan bestaat de strategie uit het uitvoeren van habitat management in combinatie met de uitvoering van monitoring als bedoeld in art. 6.4.

6.6 Niet-chemische bestrijding

Indien sprake is van een rattenpopulatie en deze kan niet in voldoende mate effectief worden geweerd door middel van uitvoering van habitat management als bedoeld in art. 6.5, dan bestaat de strategie uit het treffen van niet-chemische bestrijdingsmaatregelen in combinatie met de uitvoering van habitat management als bedoeld in art. 6.5.

6.7 Chemische bestrijding na alternatieven

Indien sprake is van een rattenpopulatie en deze kan niet in voldoende mate effectief worden bestreden met niet-chemische bestrijdingsmaatregelen, dan bestaat de strategie uit het treffen van chemische bestrijdingsmaatregelen in combinatie met de uitvoering van habitat management als bedoeld in art. 6.5 en naar het oordeel van de professional in combinatie met de maatregelen als bedoeld in art. 6.6.

6.8 Chemische bestrijding bij noodsituatie

Indien sprake is van een rattenpopulatie en de situatie vraagt om het direct treffen van chemische bestrijdingsmaatregelen, dan bestaat de strategie uit het treffen van chemische bestrijdingsmaatregelen in combinatie met de maatregelen als bedoeld in art. 6.5 en 6.6.

7. Plan van aanpak

7.1 Opstellen plan van aanpak

De professional stelt een plan van aanpak op waarin de strategie als bedoeld in art. 6.1 in heldere en begrijpelijke taal schriftelijk of digitaal wordt vastgelegd.

7.2 Elementen plan van aanpak

In het plan van aanpak wordt ten minste aandacht besteed aan de volgende zaken:

- a) Beschrijving van de geconstateerde risico's op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1.
- b) Beschrijving van de aanbevolen strategie voor plaagdierbeheersing als bedoeld in art 6.1.
- c) De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de strategie, inclusief wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de betreffende maatregel.
- d) Een tijdschema waarin de verschillende inspecties en evaluatiemomenten worden opgenomen.
- e) Een plattegrond van de locatie waarop in kaart wordt gebracht welke maatregelen op welke plaats worden genomen;

7.3 Voorstel opdrachtgever

Nadat de professional het plan van aanpak heeft opgesteld, legt de professional dit voor aan de opdrachtgever en geeft op verzoek van de opdrachtgever een toelichting op en advies over het voorgestelde plan van aanpak. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

7.4 Verantwoordelijkheid opdrachtgever

Bij de toelichting en het advies als bedoeld in art. 7.3 gaat bijzondere aandacht uit naar de eigen verantwoordelijkheden van de opdrachtgever om te komen tot een effectieve plaagdierbeheersing. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

7.5 Akkoordverklaring opdrachtgever

De opdrachtgever dient schriftelijk akkoord te gaan met de uitvoering van het plan van aanpak alvorens met de uitvoering van het plan van aanpak kan worden gestart. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

7.6 Medewerkingsplicht opdrachtgever

De opdrachtgever is gehouden mee te werken met het uitvoeren van monitoring als bedoeld in art. 6.4 en habitat management als bedoeld in art. 6.5. Geeft de opdrachtgever hieraan geen gehoor, dan zal de professional geen chemische bestrijdingsmaatregelen mogen treffen totdat de opdrachtgever schriftelijk overgaat tot medewerking. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

7.7 Afwijkingen van plan van aanpak

De professional kan gemotiveerd afwijken van het plan van aanpak. De professional stelt de opdrachtgever in kennis van de afwijking van het plan van aanpak en geeft hiervoor een schriftelijke motivatie. Indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf, dan is de informatieplicht jegens de opdrachtgever niet van toepassing.

7.8 Registratie

Het plan van aanpak, de eventuele wijziging daarvan en de akkoordverklaring(en) van de opdrachtgever als bedoeld in art. 7.5 worden door de professional vastgelegd in het dossier.

8. Uitvoering plan van aanpak

8.1 Algemeen

8.1.1 Uitvoering

Nadat het plan van aanpak is vastgesteld en de opdrachtgever hiermee akkoord is gegaan, kan worden gestart met de uitvoering van het plan van aanpak. Indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf, dan is de akkoordverklaring van de opdrachtgever niet van toepassing.

8.1.2 Gezamenlijk verantwoordelijk

Bij de uitvoering van het plan van aanpak worden de navolgende artikelen in acht genomen.

8.2 Monitoring

8.2.1 Fysieke inspecties door professional

De monitoring bestaat uit fysieke inspecties die door de professional worden uitgevoerd en waarbij wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van een rattenpopulatie en waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar:

- a) Uitwerpselen van ratten;
- b) Poot- en staartafdrukken van ratten;
- c) Knaagschade;
- d) De opname van non-tox lokaas;
- e) Kadavers van dieren;
- f) Andere sporen van rattenactiviteit, zoals gaten of hollen;
- g) Wissels;
- h) Lichaamsafscheidingen.

8.2.2 Frequentie van de inspecties

De frequentie van de inspecties wordt in onderling overleg tussen de professional en de opdrachtgever bepaald. Bij het bepalen van de frequentie van de inspecties wordt rekening gehouden met de aanwezige risico's die zijn geconstateerd in de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1.

8.2.3 Uitvoering monitoring

In het kader van de monitoring kan de professional nooit gebruikmaken van biociden die anticoagulanten bevatten. Het gebruik van mechanische klemmen en/of inloopvallen is in het kader van monitoring mogelijk, maar de inzet hiervan moet er aantoonbaar op zijn gericht om de aanwezigheid van een rattenpopulatie te kunnen constateren en niet op de bestrijding daarvan. Het aantal mechanische klemmen en/of inloopvallen in het kader van monitoring moet aantoonbaar beperkt zijn ten opzichte van een situatie waarin sprake is van de aanwezigheid van een rattenpopulatie

8.2.4 Ruimen van kadavers

Indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden als bedoeld in art. 8.2.1. kadavers van dode dieren worden geconstateerd, dan dienen deze in afgesloten plastic zakken te worden afgevoerd in de daarvoor bestemde afvalstroom. Ook keutels van ratten dienen tijdens de inspectiebezoeken te worden opgeruimd.

8.2.5 Registratie

De professional dient de constatering op grond van zijn inspecties schriftelijk vast te leggen in een inspectierapport, waarbij tenminste wordt vastgelegd:

- a) De naam van de professional;
- b) De datum van de inspectie;
- c) De (bedrijfs)naam van de opdrachtgever;
- d) De constatering ten aanzien van de punten genoemd in art. 8.2.1 sub a t/m h.

Het inspectierapport dient te worden opgenomen in het dossier. De professional stelt het inspectierapport binnen redelijke termijn nadat de inspectie heeft plaatsgevonden ter beschikking aan de opdrachtgever.

Sub c van dit artikel en de verplichting het inspectierapport aan de opdrachtgever ter beschikking te stellen zijn niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

8.3 Habitat management

8.3.1 Wering en preventie

Habitat management bestaat uit het treffen van maatregelen ter preventie en wering van rattenpopulaties, waaronder doch niet uitsluitend:

- a) Bouwtechnische aanpassingen;
- b) Aanpassingen in de groenvoorziening;
- c) Hygiënische maatregelen;
- d) Voorlichting;
- e) Organisatorische maatregelen.

8.3.2 Maatregelen gebaseerd op risico-inventarisatie

De maatregelen als bedoeld in art. 8.3.1. worden door de professional bepaald op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1.

8.3.3 Uitvoering habitat management

De maatregelen als bedoeld in art. 8.3.1. kunnen door zowel de professional als door de opdrachtgever worden uitgevoerd.

8.3.4 Advisering

De professional geeft de opdrachtgever advies over het treffen van de maatregelen als bedoeld in art. 8.3.1. De professional beoordeelt in het kader van de inspecties als bedoeld in art. 8.2.1 of de opdrachtgever gehoor geeft aan het advies en of aanvullende maatregelen wenselijk zijn. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

8.3.5 Registratie

In het kader van de inspecties als bedoeld in art. 8.2.1 legt de professional schriftelijk vast of de opdrachtgever gehoor heeft gegeven aan het advies als bedoeld in art. 8.3.4 en of aanvullende maatregelen wenselijk zijn. De verplichting de activiteiten van de opdrachtgever te registreren is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

8.4 Niet-chemische bestrijding

8.4.1 Niet-chemische bestrijding

Een niet-chemische bestrijding bestaat uit het treffen van maatregelen gericht op het verminderen van een rattenpopulatie zonder dat daarbij gebruik wordt gemaakt van biociden, waaronder doch niet uitsluitend:

- a) Mechanische klemmen;
- b) Mechanische inloopvallen;

8.4.2 Verminderen risico's

De professional dient bij de keuze voor en het gebruik van niet-chemische bestrijdingsmiddelen rekening te houden met eventuele risico's voor mens en dier en deze risico's zoveel mogelijk te beperken.

8.4.3 Voldoende maatregelen, mits economisch aanvaardbaar

Op grond van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 plaatst de professional de niet-chemische bestrijdingsmiddelen in voldoende mate en op de strategische plaatsen om tot een vermindering van de rattenpopulatie te komen.

8.4.4 Beëindiging maatregelen

Indien de professional constateert dat de rattenpopulatie afwezig is, worden de niet-chemische bestrijdingsmaatregelen op de kortst mogelijke termijn, zijnde binnen 3 weken (mits de onderbouwing aantoont dat langer nodig is), beëindigd en beperkt de professional zich tot de uitvoering van monitoring als bedoeld in art. 8.2.1 eventueel in combinatie met habitat management als bedoeld in art. 8.3.1. Na beëindiging van de niet-chemische bestrijdingsmaatregelen kan de professional in het kader van art. 8.2.3 mechanische klemmen en/of inloopvallen blijven gebruiken.

8.4.5 Registratie

De professional beschrijft en motiveert de getroffen maatregelen als bedoeld in art. 8.4.1 en legt dit schriftelijk vast in het inspectierapport als bedoeld in art. 8.2.5.

8.5 Chemische bestrijding

8.5.1 Chemische bestrijding

Een chemische bestrijding bestaat uit het door de professional inzetten van biociden die bestemd zijn voor het bestrijden van ratten.

8.5.2 Verminderen risico's

De professional dient bij de keuze voor en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen rekening te houden met eventuele risico's voor mens en dier en deze risico's zoveel mogelijk te beperken.

8.5.3 Nadere voorwaarden bij reguliere bestrijding

Alvorens op grond van art. 6.7 wordt overgegaan tot het treffen van chemische bestrijdingsmaatregelen dient sprake te zijn van de volgende omstandigheden:

- a) De professional voert monitoring uit als bedoeld in art. 6.4; en
- b) De professional en/of de opdrachtgever hebben uitvoering gegeven aan habitat management als bedoeld in art. 6.5; en
- c) Gedurende een periode van tenminste 10 kalenderdagen zijn de niet-chemische bestrijdingsmaatregelen als bedoeld in art. 6.6 getroffen en deze hebben niet geleid tot een substantiële afname van de rattenpopulatie.

8.5.4 Nadere voorwaarden bij noodsituatie

Alvorens op grond van art. 6.8 wordt overgegaan tot het treffen van chemische bestrijdingsmaatregelen dient sprake te zijn van de volgende omstandigheden:

- a) De professional voert monitoring uit als bedoeld in art. 6.4; en
- b) De professional en/of de opdrachtgever zijn gestart met het uitvoeren van habitat management als bedoeld in art. 6.5;
- c) De professional is gestart met het uitvoeren van niet-chemische bestrijdingsmaatregelen als bedoeld in art 6.6; en
  - De professional heeft reden aan te nemen dat bij het treffen van de maatregelen als bedoeld in art. 6.4, 6.5 en 6.6 de rattenpopulatie substantieel zal toenemen; of
  - Er is sprake van een acute bedreiging voor de volks- en/of diergezondheid; of
  - De aanwezigheid van de rattenpopulatie leidt tot grote schade.

8.5.5 Voorwaarden toepassen biociden

De inzet van biociden dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- a) Bij de toepassing van biociden wordt de geldende wet- en regelgeving in acht genomen;
- b) Er wordt uitsluitend gebruik gemaakt van biociden die in Nederland zijn toegelaten voor het bestrijden van ratten om gebouwen en voedselopslagplaatsen door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb);
- c) De toepassing van biociden vindt plaats in genummerde tamper-resistent lokaaskisten, lokaaskokers of andere lokaashouders. Lokaaskisten dienen te zijn afgesloten en vastgezet;
- d) Bij plaatsing en het wegnemen van biociden moet zorgvuldig worden gewerkt om morsen te voorkomen. Eventueel gemorst lokaas moet direct door de professional op de wettelijk voorgeschreven wijze worden verwijderd;
- e) Het biocide wordt uitsluitend toegepast om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- f) Het biocide mag niet worden toegepast in natuurgebieden.
- g) Bij de toepassing van biociden op andere terreinen dan natuurgebieden bepaalt de professional op basis van de risico-inventarisatie als bedoeld in art. 6.1 of buitengebruik verantwoord is met het oog op risico's voor mens en dier en zo ja, op welke maximale afstand tot de buitengevel van een gebouw de biociden kunnen worden geplaatst;
- h) Bij de keuze voor een biocide gaat de voorkeur uit naar een biocide in gel- of vaste (blok)vorm.

8.5.6 Termijn

De inzet van biociden is gebonden aan een bepaalde termijn die voorafgaand aan het treffen van de chemische bestrijdingsmaatregelen door de professional wordt vastgesteld en tot een absoluut minimum moet worden beperkt. De professional kan gemotiveerd van deze termijn afwijken, indien sprake is van een object met een hoog risico op rattenactiviteit.

8.5.7 Verhoging frequentie inspectiebezoeken

De frequentie van de inspecties als bedoeld in art. 8.2.2 wordt in onderling overleg tussen de professional en de opdrachtgever verhoogd.

8.5.8 Verwijderen van biociden

Onmiddellijk nadat de termijn als bedoeld in art. 8.5.6 is verstreken of wanneer de professional constateert dat de rattenpopulatie afwezig is, dienen alle hiertoe op de locatie van de opdrachtgever aanwezige biociden voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen door de professional te worden verwijderd conform de daarvoor geldende wet- en regelgeving.

8.5.9 Terugschakelen op niet-chemische bestrijding

Na het beëindigen van de chemische bestrijdingsmaatregelen ingevolge art. 8.5.8 beperkt de professional zich gedurende een termijn van tenminste 10 kalenderdagen tot het treffen van niet-chemische maatregelen als bedoeld in art. 6.6. Indien de termijn als bedoeld in art. 8.5.6 is verstreken dan kan de professional opnieuw chemische bestrijdingsmaatregelen treffen, mits sprake is van de omstandigheden als bedoeld in art. 8.5.3 of 8.5.4 en wordt voldaan aan de overige bepalingen uit paragraaf 8.5.

8.5.10 Registratie

De professional beschrijft en motiveert de getroffen maatregelen als bedoeld in art. 8.5.1 en legt dit schriftelijk vast in het inspectierapport als bedoeld in art. 8.2.5. Hiernaast worden tenminste de navolgende gegevens schriftelijk in het inspectierapport geregistreerd:

- a) De naam en het toelatingsnummer van het toegepaste biocide;
- b) De (vindplaats van de) etikettering en het veiligheidsinformatieblad van het toegepaste biocide;
- c) Het volume van het middel dat is ingezet;
- d) De geconstateerde opname van het biocide ten opzichte van de voorgaande inspectie.

9. Evaluatie

9.1 Evaluatie plan van aanpak

De uitvoering van het plan van aanpak als bedoeld in art. 7.1 wordt regelmatig door de professional in het dossier geëvalueerd, doch tenminste eenmaal per jaar. Als onderdeel van het plan van aanpak wordt de risico inventarisatie als bedoeld in art. 5.1 meegenomen in de evaluatie.

9.2 Alle onderdelen

De professional beoordeelt in de evaluatie het effect van de gekozen strategie als bedoeld in art. 6.1 en identificeert mogelijke verbeterpunten.

9.3 Beoordeling terrein overschrijdende overlast

In het kader van de evaluatie beoordeelt de professional of sprake is van terrein overschrijdende overlast en of een gezamenlijk aanpak met de bij de overlast betrokken partijen noodzakelijk is.

9.4 Toelichting aan opdrachtgever

De professional stelt de opdrachtgever schriftelijk op de hoogte van de evaluatie en geeft op verzoek van de opdrachtgever hierop een toelichting. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar de maatregelen die door de opdrachtgever zijn of hadden moeten worden getroffen en het hiermee behaalde resultaat. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

9.5 Advies terrein overschrijdende overlast

Indien de professional constateert dat sprake is van een situatie als bedoeld in art. 9.3, dan adviseert de professional de opdrachtgever samen te werken met de bij de overlast betrokken partijen teneinde tot een gezamenlijke aanpak van de overlast te komen. Desgewenst assisteert de professional bij het aangaan en uitvoeren van deze samenwerking. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

9.6 Terrein overschrijdende overlast agrarische bedrijven

Indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door een agrariër op eigen bedrijf en de agrariër constateert dat sprake is van een situatie als bedoeld in art. 9.3, dan rust op de agrariër een inspanningsverplichting om gezamenlijk met de bij de overlast betrokken partijen tot een gezamenlijke aanpak van de overlast te komen. Desgewenst kan hierbij de hulp worden ingeroepen van een professioneel plaagdierbedrijf.

9.7 Voorstel tot wijziging plan van aanpak

Indien aanpassing van het plan van aanpak door de professional noodzakelijk wordt geacht, dan doet de professional op grond van de evaluatie als bedoeld in art. 9.1 een voorstel tot wijziging van het plan van aanpak.

In het voorstel tot wijziging betreft de professional een advies over de maatregelen die door de opdrachtgever moeten worden getroffen en – indien nodig – het treffen van terrein overschrijdende maatregelen. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

9.8 Akkoordverklaring opdrachtgever

De opdrachtgever dient schriftelijk akkoord te gaan met het voorstel tot wijziging van het plan van aanpak als bedoeld in art 9.7. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

9.9 Aanpassing plan van aanpak

Nadat de schriftelijke akkoordverklaring als bedoeld in art. 9.8 door de opdrachtgever is afgegeven, past de professional het plan van aanpak aan en voert hij het plan van aanpak opnieuw uit met inachtneming van alle bepalingen uit dit certificatieschema. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

9.10 Aanpassing plan van aanpak door agrariër

Indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door een agrariër op eigen bedrijf wijzigt de agrariër op basis van de evaluatie als bedoeld in art. 9.1 het plan van aanpak en voert de agrariër het plan van aanpak opnieuw uit met inachtneming van alle bepalingen uit dit protocol.

9.11 Registratie

De evaluatie en de eventuele aanpassingen aan het plan van aanpak en de eventuele akkoordverklaring als bedoeld in art. 9.8 worden door de professional vastgelegd in het dossier. Dit artikel is niet van toepassing indien de werkzaamheden op het gebied van plaagdierbeheersing worden verricht door de agrariër op eigen bedrijf.

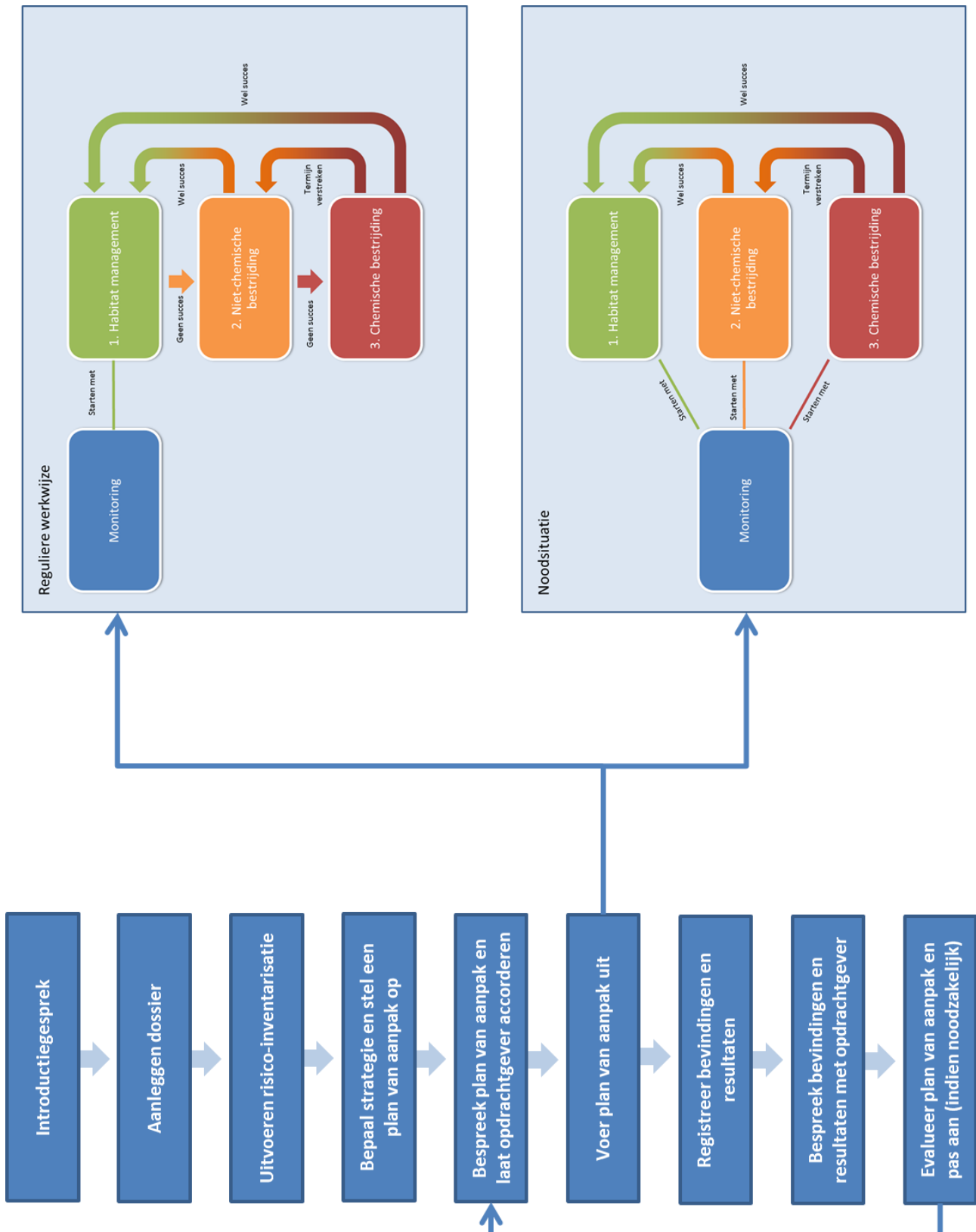
Bijlage I – Beschrijving IPM beginselen

Integrated Pest Management (IPM) heeft tot doel een duurzame aanpak van dierplagen. Met de toepassing van IPM wordt gestreefd om door middel van het afwegen van alle beschikbare technieken en alternatieven op economisch verantwoorde wijze duurzaam beleid te ontwikkelen ter voorkoming en/of bestrijding van plaagdieren. Indien aanwezig dan zal dit in overleg en afstemming met de opdrachtgever plaatsvinden. Uitgangspunt is het streven naar preventie in plaats van bestrijding met als doel om het gebruik van biociden zoveel mogelijk te beperken en indien mogelijk te vermijden en zodoende het milieu te sparen. Indien gebruik van biociden noodzakelijk is, dan moeten het gebruik van de biociden en de risico's voor niet-doelwit organismen en mensen worden geminimaliseerd. Dat betekent bijvoorbeeld:

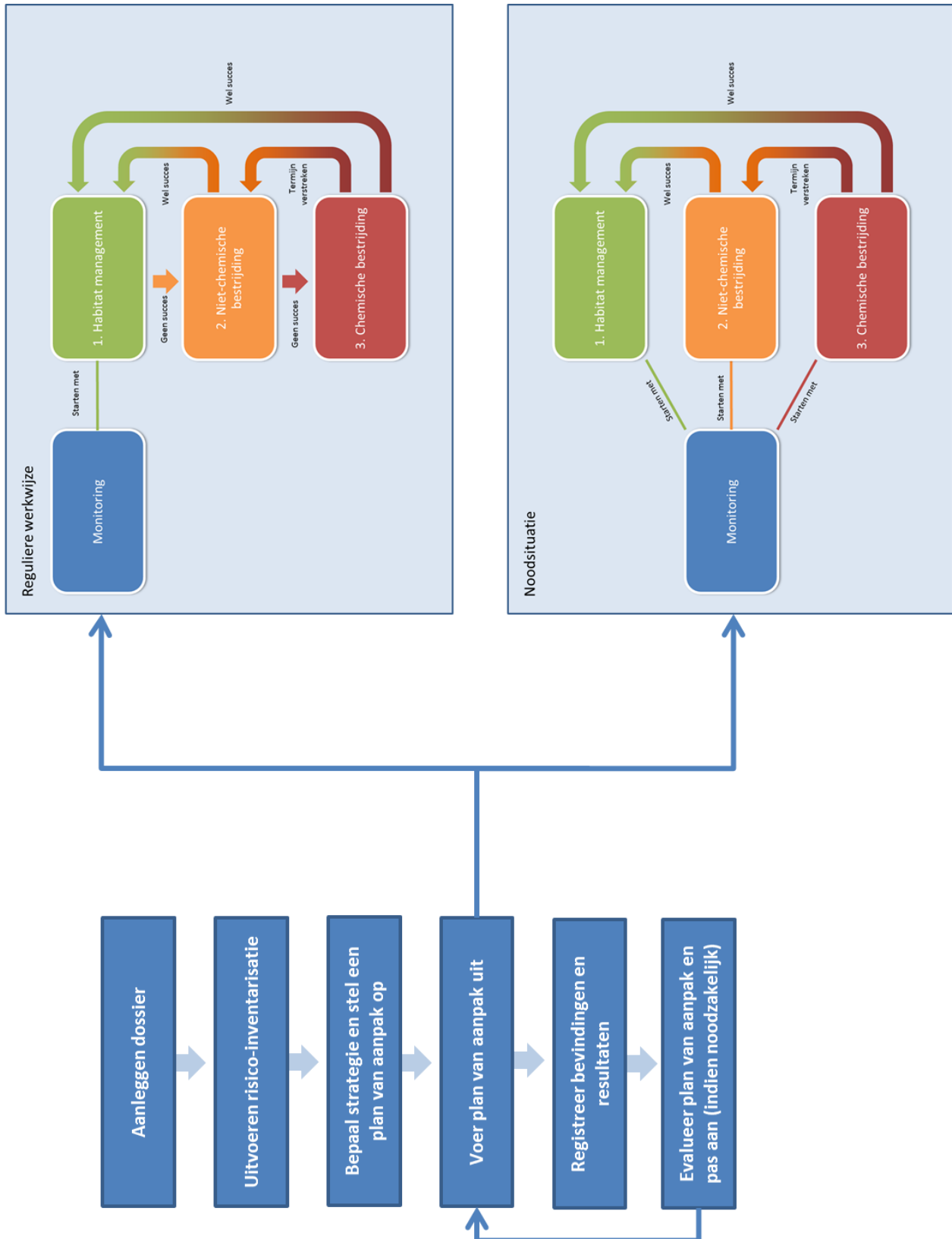
- Een restrictief gebruik op plekken waar niet-doelwit soorten voorkomen en toegang hebben tot biociden.
- Een restrictief gebruik op plekken waar geen niet-doelwit organismen voorkomen die vergiftigd kunnen worden door het eten van vergiftigde ratten.

IPM dwingt professionals om in het kader van monitoring ook de aandacht te vestigen op terrein overschrijdende overlast. Dit betekent dat kan worden geconcludeerd dat een hoge populatiedruk van plaagdieren niet op de locatie van de agrariër of opdrachtgever wordt veroorzaakt, maar dat de bron van overlast zich op aangrenzende percelen c.q. bedrijven bevindt. In dit geval zal de agrariër of opdrachtgever - desgewenst ondersteund door de professional - in contact moeten treden met de eigenaren, huurders, gebruikers van deze aangrenzende percelen en dient men hen te informeren over de overlastsituatie. IPM vergt in deze situatie een gecoördineerde aanpak van de overlast. Alle bij de overlast betrokken partijen zullen medewerking moeten verlenen aan een gecoördineerde terrein overschrijdende aanpak om de populatiedruk te verlagen. Deze aanpak kan betekenen dat de eigenaar, huurder, gebruiker het professioneel bedrijf (of ander professioneel bedrijf) opdracht zal geven om in samenwerking met de andere bij de overlast betrokken partijen de populatiedruk te verlagen. Indien de opdrachtgever geen medewerking verleent aan een gecoördineerde terrein overschrijdende aanpak, dan kan het bevoegd gezag de medewerking hieraan door de opdrachtgever onder bepaalde omstandigheden afdwingen.

Bijlage II – Procesboom professioneel plaagdiermanagementbedrijf

Bijlage III – Procesboom agrarisch bedrijf

Bijlage IV – Voorbeeld werkinstructie professioneel plaagdierbedrijf

Reikwijdte

- Beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- Bedrijven onder wiens verantwoordelijkheid de werkzaamheden op het gebied van beheersing van ratten om gebouwen en voedselopslagplaatsen worden verricht;
- Professionals die in het bezit van een geldig vakbekwaamheidsbewijs en de nascholing 'beheersing rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen' hebben gevolgd en het daaraan verbonden examen met goed gevolg heeft doorstaan.

Algemene werkwijze

1. Introductiegesprek;
2. Aanleggen van een dossier;
3. Uitvoering risico-inventarisatie;
4. Bepaling van strategie;
5. Opstellen van een plan van aanpak;
6. Uitvoeren van het plan van aanpak;
7. Evaluatie en aanpassing van het plan van aanpak.

1. Introductiegesprek

- Redenen voor uitvoering werkzaamheden ter beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- Toelichting op algemene werkwijze;
- Wijzen op belang van samenwerking met opdrachtgever;
- Verlang een opdrachtbevestiging van de opdrachtgever.

2. Aanleggen van een dossier

- Professional is verantwoordelijk;
- Hierin worden alle nadere schriftelijke registraties bijgehouden;
- Registreer (bedrijfs)gegevens van professioneel bedrijf en de opdrachtgever
- Geef op verzoek inzage in het dossier aan de opdrachtgever.

3. Uitvoeren risico-inventarisatie

- Aandachtspunten:
  - Aard, omvang en bron van de rattenpopulatie (indien aanwezig);
  - Risico's voor mens, dier en milieu;
  - Economische risico's;
  - De (wettelijke) verplichtingen waar aan moet worden voldaan;
  - Risico's t.a.v. verdere uitbreiding en verplaatsing van de rattenpopulatie;
  - Identificatie van mogelijke (preventieve) maatregelen ter voorkoming van verdere toename of verspreiding van de rattenpopulatie;
  - Locatie specifieke risico's die zijn verbonden aan het treffen van de maatregelen;
- Leg dit schriftelijk vast in het dossier en verstrek een afschrift aan de opdrachtgever.

4. Bepaling van strategie

- IPM is het uitgangspunt
- Geen rattenpopulatie = monitoring;
- Geen rattenpopulatie + dreiging rattenpopulatie = monitoring + habitat management;
- Wel rattenpopulatie = monitoring + niet-chemische bestrijding (evt. i.c.m. habitat management);
- Wel rattenpopulatie + niet-chemische is niet effectief = monitoring + habitat management + niet-chemische bestrijding + chemische bestrijding;
- Wel rattenpopulatie + noodsituatie = monitoring + habitat management + niet-chemische bestrijding + chemische bestrijding.

5. Opstellen plan van aanpak

- Onderdelen:
  - Risico-inventarisatie;
  - Strategie;
  - Uitvoering van strategie;
  - Tijdschema;
  - Plattegrond;
- Bij geen medewerking van opdrachtgever aan niet-chemische maatregelen, dan geen chemische bestrijding;
- Akkoordverklaring door opdrachtgever;
- Registratie in het dossier.

6. Uitvoeren plan van aanpak

A. Monitoring

- fysieke inspecties gericht op:
  - Uitwerpselen van ratten;
  - Poot- en staartafdrukken van ratten;
  - Knaagschade;
  - De opname van lokaas;
  - Kadavers van dieren;
  - Andere sporen van rattenactiviteit;
- Bepaal frequentie voor inspectiebezoeken;
- Registreer in inspectierapport tenminste:
  - De naam van de professional;
  - De datum van de inspectie;
  - De naam van de opdrachtgever;
  - De constatering ten aanzien van de punten genoemd in art. 8.2.1 sub a t/m h ;
- Maak geen gebruik van chemisch lokaas of andere chemische bestrijdingsmaatregelen;
- Ruim kadavers van dode dieren en rattenkeutels op;
- Leg het inspectierapport vast in het dossier.

B. Habitat management

- Preventieve maatregelen kunnen bestaan uit:
  - Bouwtechnische aanpassingen;
  - Aanpassingen in de groenvoorziening;
  - Reinigingsmaatregelen;

- De professional geeft advies aan de opdrachtgever over de te treffen maatregelen;
- Registratie van opvolging van maatregelen/advies tijdens inspecties.

C. Niet-chemische bestrijding

- Maatregelen kunnen bestaan uit:
  - Mechanische klemmen;
  - Mechanische inloopvallen;
- Houd rekening met risico's verbonden aan de niet-chemische maatregelen;
- Tref voldoende maatregelen gericht op het behalen van snel resultaat, mits economisch aanvaardbaar;
- Beëindig maatregelen bij bereiken van beoogd resultaat of bij geen effect;
- Registreer de getroffen maatregelen in het inspectierapport.

D. Chemische bestrijding

- Inzetten biociden die geregistreerd zijn voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- Voorwaarden bij reguliere bestrijding:
  - Uitvoering van monitoring;
  - Potentiële preventieve maatregelen zijn getroffen;
  - Niet-chemische bestrijdingsmaatregelen hebben niet geleid tot een substantiële afname van de rattenpopulatie;
- Voorwaarden bij noodsituatie:
  - Uitvoering van monitoring
  - Preventieve maatregelen zijn gestart;
  - Naar verwachting van professional zal rattenpopulatie substantieel toenemen ondanks treffen van niet-chemische bestrijdingsmaatregelen, dan wel dat sprake is van een acute bedreiging voor de volks- en/of diergezondheid, dan wel de aanwezigheid van de rattenpopulatie leidt tot grote schade;
- Voorwaarden voor toepassen van biociden:
  - Volg wet- en regelgeving;
  - Gebruik alleen in Nederland toegelaten biociden voor het bestrijden van ratten om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
  - Plaats biociden in genummerde tamper-resistent lokaaskisten, lokaaskokers of andere lokaashouders. Sluit deze af en zet ze vast;
  - Werk zorgvuldig bij plaatsing en wegneming van biociden;
  - Pas biocide uitsluitend toe in en om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
  - Pas geen biociden toe in natuurgebieden. Dit is mogelijk op terreinen aangrenzend aan natuurgebieden, mits dit verantwoord wordt geacht op basis van de risico-inventarisatie en op een maximale afstand tot de buitengevel van een gebouw zoals ook bepaald op grond van de risico-inventarisatie;
  - Voorkeur voor biociden in gel- of vaste (blok)vorm;
- Bepaal maximum termijn voor het plaatsen van biociden;
- Afwijken van de termijn is mogelijk, mits gemotiveerd en sprake is van een object met een hoog risico op rattenactiviteit;
- Verhoog de frequentie van de inspectiebezoeken in overleg met de opdrachtgever;
- Verwijder biociden onmiddellijk nadat rattenpopulatie is bestreden of nadat de maximum termijn is verlopen;
- Indien bestrijding binnen maximumtermijn niet succesvol is gebleken, dient eerst te worden overgeschakeld op een niet-chemische bestrijding alvorens opnieuw biociden kunnen worden ingezet;

- Registreer de getroffen maatregelen in het inspectierapport en vermeld daarbij:
  - Naam en toelatingsnummer van biocide;
  - Etikettering en het veiligheidsinformatieblad;
  - Volume dat is ingezet;
  - Geconstateerde opname van het biocide ten opzichte van de voorgaande inspectie.

7. Evaluatie

- Evalueer de getroffen maatregelen en identificeer mogelijke verbeterpunten;
- Geef de voorkeur aan het treffen van de minst ingrijpende maatregelen (monitoring <-> habitat management <-> niet-chemische bestrijding <-> chemische bestrijding);
- Beoordeel of terrein overschrijdende maatregelen moeten worden getroffen en adviseer de opdrachtgever hierover;
- Adviseer de opdrachtgever over aanpassen plan van aanpak;
- Vraag om akkoordverklaring opdrachtgever voor wijziging plan van aanpak;
- Pas plan van aanpak aan en voer uit.

Bijlage V – Voorbeeld werkinstructie agrarisch bedrijf

Reikwijdte

- Beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
- Agrarische ondernemingen die beroepsmatig op het eigen bedrijf werkzaamheden verrichten op het gebied van plaagdierbeheersing en gecertificeerd zijn voor het HBR;
- Agrariërs die ingevolge art. 6.6, sub d, Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden houder is van een geldige licentie voor het “beheersen van knaagdieren door een agrarische ondernemer op het eigen bedrijf” en de nascholing ‘beheersing rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen’ hebben gevolgd en het daaraan verbonden examen met goed gevolg hebben doorstaan.

Algemene werkwijze

1. Aanleggen van een dossier;
2. Uitvoering risico-inventarisatie;
3. Bepaling van strategie;
4. Opstellen van een plan van aanpak;
5. Uitvoeren van het plan van aanpak;
6. Evaluatie en aanpassing van het plan van aanpak;

1. Aanleggen van een dossier

- Agrariër is verantwoordelijk;
- Hierin worden alle nadere schriftelijke registraties bijgehouden;
- Registreer (bedrijfs)gegevens van agrarisch bedrijf;

2. Uitvoeren risico-inventarisatie

- Aandachtspunten:
  - Aard, omvang en bron van de rattenpopulatie (indien aanwezig);
  - Risico's voor mens, dier en milieu;
  - Economische risico's;
  - De (wettelijke) verplichtingen waar aan moet worden voldaan;
  - Risico's t.a.v. verdere uitbreiding en verplaatsing van de rattenpopulatie;
  - Identificatie van mogelijke (preventieve) maatregelen ter voorkoming van verdere toename of verspreiding van de rattenpopulatie;
  - Locatie specifieke risico's die zijn verbonden aan het treffen van de maatregelen;
- Leg dit schriftelijk vast in het dossier.

3. Bepaling van strategie

- IPM is het uitgangspunt
- Geen rattenpopulatie = monitoring;
- Geen rattenpopulatie + dreiging rattenpopulatie = monitoring + habitat management;
- Wel rattenpopulatie = monitoring + niet-chemische bestrijding (evt. i.c.m. habitat management);
- Wel rattenpopulatie + niet-chemische is niet effectief = monitoring + habitat management + niet-chemische bestrijding + chemische bestrijding;
- Wel rattenpopulatie + nood situatie = monitoring + habitat management + niet-chemische bestrijding + chemische bestrijding.

4. Opstellen plan van aanpak

- Onderdelen:
  - Risico-inventarisatie;
  - Strategie;
  - Uitvoering van strategie;
  - Tijdschema;
  - Plattegrond;
- Registratie in het dossier.

5. Uitvoeren plan van aanpak

A. Monitoring

- fysieke inspecties gericht op:
  - Uitwerpselen van ratten;
  - Poot- en staartafdrukken van ratten;
  - Knaagschade;
  - De opname van lokaas;
  - Kadavers van dieren;
  - Andere sporen van rattenactiviteit;
- Bepaal frequentie voor inspectiebezoeken;
- Registreer in inspectierapport tenminste:
  - De naam van de agrariër;
  - De datum van de inspectie;
  - De constatering ten aanzien van de punten genoemd in art.8.2.1 sub a t/m h;
- Maak geen gebruik van chemisch lokaas of andere chemische bestrijdingsmaatregelen;
- Ruim kadavers van dode dieren en rattenkeutels op;
- Leg het inspectierapport vast in het dossier.

B. Habitat management

- Preventieve maatregelen kunnen bestaan uit:
  - Bouwtechnische aanpassingen;
  - Aanpassingen in de groenvoorziening;
  - Reinigingsmaatregelen;
- Registratie van opvolging van maatregelen/advies tijdens inspecties.

C. Niet-chemische bestrijding

- Maatregelen kunnen bestaan uit:
  - Mechanische klemmen;
  - Mechanische inloopvallen;
- Houd rekening met risico's verbonden aan de niet-chemische maatregelen;
- Tref voldoende maatregelen gericht op het behalen van snel resultaat, mits economisch aanvaardbaar;
- Beëindig maatregelen bij bereiken van beoogd resultaat of bij geen effect;
- Registreer de getroffen maatregelen in het inspectierapport.

D. Chemische bestrijding

- Inzetten biociden die geregistreerd zijn voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen;

- Voorwaarden bij reguliere bestrijding:
  - Uitvoering van monitoring;
  - Potentiële preventieve maatregelen zijn getroffen;
  - Niet-chemische bestrijdingsmaatregelen hebben niet geleid tot een substantiële afname van de rattenpopulatie;
- Voorwaarden bij noodsituatie:
  - Uitvoering van monitoring
  - Preventieve maatregelen zijn gestart;
  - Naar verwachting van professional zal rattenpopulatie substantieel toenemen ondanks treffen van niet-chemische bestrijdingsmaatregelen, dan wel dat sprake is van een acute bedreiging voor de volks- en/of diergezondheid, dan wel de aanwezigheid van de rattenpopulatie leidt tot grote schade;
- Voorwaarden voor toepassen van biociden:
  - Volg wet- en regelgeving;
  - Gebruik alleen in Nederland toegelaten biociden voor het bestrijden van ratten om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
  - Plaats biociden in genummerde tamper-resistent lokaaskisten, lokaaskokers of andere lokaashouders. Sluit deze af en zet ze vast;
  - Werk zorgvuldig bij plaatsing en wegneming van biociden;
  - Pas biocide uitsluitend toe in en om gebouwen en voedselopslagplaatsen;
  - Pas geen biociden toe in natuurgebieden. Dit is mogelijk op terreinen aangrenzend aan natuurgebieden, mits dit verantwoord wordt geacht op basis van de risico-inventarisatie en op een maximale afstand tot de buitengevel van een gebouw zoals ook bepaald op grond van de risico-inventarisatie;
  - Voorkeur voor biociden in gel- of vaste (blok)vorm;
- Bepaal maximum termijn voor het plaatsen van biociden;
- Afwijken van de termijn is mogelijk, mits gemotiveerd en sprake is van een object met een hoog risico op rattenactiviteit;
- Verhoog de frequentie van de inspectiebezoeken indien dit noodzakelijk wordt geacht;
- Verwijder biociden onmiddellijk nadat rattenpopulatie is bestreden of nadat de maximum termijn is verlopen;
- Indien bestrijding binnen maximumtermijn niet succesvol is gebleken, dient eerst te worden overgeschakeld op een niet-chemische bestrijding alvorens opnieuw biociden kunnen worden ingezet;
- Registreer de getroffen maatregelen in het inspectierapport en vermeld daarbij:
  - Naam en toelatingsnummer van biocide;
  - Etikettering en het veiligheidsinformatieblad;
  - Volume dat is ingezet;
  - Geconstateerde opname van het biocide ten opzichte van de voorgaande inspectie.

6. Evaluatie

- Evalueer de getroffen maatregelen en identificeer mogelijke verbeterpunten;
  - Geef de voorkeur aan het treffen van de minst ingrijpende maatregelen (monitoring <-> habitat management <-> niet-chemische bestrijding <-> chemische bestrijding);
  - Beoordeel of terrein overschrijdende maatregelen moeten worden getroffen;
- Pas plan van aanpak aan en voer uit.

Bijlage VI – Voorbeeld risico-inventarisatie

1. Aandachtspunten omgeving

	Algemeen
1.0	Is er sprake van een hoog risico voor de volksgezondheid / voedselveiligheid?
1.1	Is er sprake van een hoog risico voor de diergezondheid?
1.2	Is er sprake van een hoog risico voor het openbaar belang (bijv. economisch & sociaal, milieu)?
1.3	Is er een analyse / evaluatie van de historie van de plaagdierproblemen?
1.4	Zijn er voedselbronnen aanwezig, hoe kunnen deze worden afgeschermd / gesaneerd?
1.5	Zijn er schuil- nestelmogelijkheden in de omgeving?
1.6	Is er oppervlaktewater, sloot, kanaal in de omgeving aanwezig?
1.7	Is er een object in de buurt met hoog risico op rattenactiviteit, bijv. een vuilverbranding, waterzuivering of composteerbedrijf?
	Soort overlast
1.8	Overlast van de zwarte rat?
1.9	Overlast van de bruine rat?
1.10	Welke sporen en/of activiteiten van plaagdieren worden er aangetroffen?
1.11	Bevindt de bron van de overlast zich op het terrein van de opdrachtgever of daarbuiten?
	Typering omgeving:
1.12	- <i>Een stedelijke omgeving</i>
1.13	- <i>Een landelijke omgeving</i>
1.14	- <i>Natuurgebied of aangrenzend aan een natuurgebied?</i>
1.15	Aanwezigheid van niet-doelwit soorten in de directe omgeving en het risico op (door)vergiftiging?

2. Aandachtspunten terrein

	Overweging
2.0	Is er sprake van begroeiing tegen de gevel?
2.1	Is de gevel vrij van opslag en materialen?
2.2	Is er sprake van een goede hygiëne? Speciaal bij bijzondere punten. O.a. bij de aanwezigheid van vuilcontainers
2.3	Bestaan er goede procedures omtrent de inrichting van ruimten, zoals het plaatsen van afvalbakken?
2.4	Is het riolerings-, hemelwater-, en afwateringsstelsel intact?
2.5	Zijn er factoren die de kans op aanwezigheid van ratten bevorderen?

3. Aandachtspunten gebouw

	Overweging
3.0	Zijn de leidingen en doorvoeren naar binnen goed gedicht?
3.1	Hoe is de kwaliteit van de (rol)deuren? Geen kieren?
3.2	Is er sprake van een 'deurenbeleid'? Het toezicht op het sluiten van deuren
3.3	Zijn er toegangen door gaten, stootvoegen, dilatatievoegen en ventilatiesystemen?
3.4	Is er sprake van een deugdelijke afsluiting van de damwand?

Bijlage VII – Nadere invulling van ‘om gebouwen en voedselopslagplaatsen’

“Bijlage VII van het Handboek (HBR, versie 2.0, 22 februari 2016)

Inleiding

In de gebruiksvoorschriften van de tweede generatie anticoagulantia (voor professioneel gebruik) voor de bestrijding van knaagdieren wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende toepassingsgebieden: ‘in afgesloten ruimten’ en ‘om gebouwen en voedselopslagplaatsen’.

De reikwijdte van de hierboven vermelde toepassingsgebieden is voor meerdere uitleg vatbaar. Er dient onderscheid te worden gemaakt tussen de reikwijdte van de begrippen ‘gebouw’, ‘voedselopslagplaats’ en ‘om gebouwen en voedselopslagplaatsen’. In deze notitie is een nadere uitwerking opgenomen voor de reikwijdte van deze begrippen.

Gebouw

Het Ctgb heeft het begrip gebouw in voor het publiek toegankelijke bronnen niet nader gedefinieerd. De definitie van gebouw is cruciaal voor het feit of een bedrijf gecertificeerd moet zijn. Dit is niet het geval indien het gebruik van de middelen beperkt blijft tot ‘in gebouwen’. Wat betreft het buitengebruik is de definitie ook cruciaal, omdat de middelen alleen in de nabije omgeving van gebouwen kunnen worden toegepast.

In het kader van de ontwikkeling van een protocol voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen is wel een definitie vastgesteld. Er is aangesloten bij de definitie in art. 1, lid 1, sub c, Woningwet: ‘elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt’. In de literatuur en jurisprudentie is nader invulling gegeven aan dit begrip. Een gebouw moet overdekt zijn en bestaan uit tenminste twee wanden. Niet bepalend is of men in een gebouw kan lopen, maar een gebouw moet wel voor de mens toegankelijk zijn (vgl. ABRvS 25 januari 2012, 201106871/1/A1).

Het Ctgb heeft het protocol en deze notitie als onderdeel van het HBR inhoudelijk beoordeeld en goedgekeurd. Derhalve kan ervan worden uitgegaan dat het Ctgb dezelfde definitie (en nadere invulling) van een gebouw hanteert.

Voedselopslagplaats

De term ‘voedselopslagplaats’ is niet wettelijk vastgelegd. In het protocol wordt dit geïnterpreteerd als plaatsen waar voor ratten aantrekkelijke voedselbronnen langdurig worden opgeslagen, zoals opslagplaatsen voor veevoer in afgedekte voerkuilen. Overigens wordt er hierbij van uitgegaan dat een voedselopslagplaats niet moet zijn ingericht met het oogmerk om rondom middelen te kunnen plaatsen.

Ook voor het begrip voedselopslagplaats wordt ervan uitgegaan dat het Ctgb de in deze notitie beschreven definitie hanteert. Vanuit het veld zijn geen signalen ontvangen dat in de praktijk onduidelijkheden bestaan over de verdere invulling van het begrip voedselopslagplaats.

Om gebouwen en voedselopslagplaatsen

Het toepassingsgebied 'om gebouwen en voedselopslagplaatsen' biedt ruimte voor het aanhouden van een zekere afstand tot een gebouw (of voedselopslagplaats) voor het plaatsen van de middelen. Door het Ctgb en in het protocol is geen maximale afstand gedefinieerd.

Uit punt 8 van de door het Ctgb gestelde (minimum)criteria voor buitengebruik van rodenticiden blijkt dat moet worden voorkomen dat de middelen in open veld worden toegepast. De reden hiervoor is onder meer dat in deze gebieden een hoog risico bestaat op doorvergiftiging van niet-doelsoorten.

In het protocol is opgenomen dat de professional op basis van de uitgevoerde risico-inventarisatie bepaalt op welke (maximale) afstand de middelen worden geplaatst. In de toelichting op het protocol is opgenomen dat de aanwezigheid van de bron van de rattenpopulatie op afstand van het gebouwen een argument is voor het aanhouden van een grotere afstand tot het gebouw. Afvalverwerkingsbedrijven en waterzuiveringsinstallaties worden als voorbeeld genoemd.

Het is van belang dat overeenstemming bestaat over de situaties waarin de middelen op een relatief grotere afstand tot gebouwen worden geplaatst. Het uitgangspunt moet zijn dat rodenticiden worden geplaatst waar de effectiviteit van de bronbestrijding het hoogst is en de bestrijdingsduur (en dus de inzet van het vergiftigd lokaas) zo kort mogelijk is. Er mogen echter geen rodenticiden worden geplaatst in open veld vanwege het risico op doorvergiftiging van niet-doelsoorten. Op het terrein (van de opdrachtgever of van de agrariër) kan de professional variëren in een grotere afstand tot het gebouw. Vanwege het risico op doorvergiftiging dient terughoudend te worden omgegaan met de plaatsing van rodenticiden op relatief grotere afstanden van gebouwen wanneer dit de effectiviteit van de inzet van de rodenticiden maar beperkt verbetert. Dit geldt met name in het geval van (agrarische) bedrijven grenzend aan landelijke gebieden. De aanwezigheid van de bron van de overlast op enige afstand tot het gebouw en een groot risico op toename van de overlast zijn factoren die een grotere afstand tot het gebouw rechtvaardigen bij dit type bedrijven. Indien de bron van de overlast buiten het terrein (van de opdrachtgever of van de agrariër) ligt, dan zal conform art. 9.5 en 9.6 van het certificatieschema samenwerking moeten worden gezocht met de bij de overlast betrokken partijen.

Conclusie

De reikwijdte van de toepassingsgebieden 'in gebouwen' en 'om gebouwen en voedselopslagplaatsen' van tweede generatie anticoagulantia is voor interpretatie vatbaar. De nadere invulling die deze notitie geeft aan de reikwijdte is geaccordeerd door het Ctgb en wordt ook gehanteerd door de Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILenT)."